

Aizbildnības Standarti

Eiropas Aizbildnības tīkla Standarti par aizbildnības nodibināšanu nepavadītiem bērniem un bērniem, kuri šķirti no savas ģimenes

1. Diskriminācijas aizliegums:

Pret visiem bērniem, kuri nodoti aizbildnībā, tiek nodrošināta vienlīdzīga attieksme visā valsts teritorijā neatkarīgi no bērna dzīvesvietas, vecuma vai saskaņā ar Imigrācijas likumu noteiktā statusa

2. Atbildība un pakļautība:

Aizbildnības institūtam ir skaidri darbības priekšraksti, atbildīgā institūcija un darbības kontroles un atbildības mehānismi, uz kuriem bērni var paļauties

3. Neatkarība un objektivitāte:

Bērni var rēķināties, ka aizbildņi ir neatkarīgi un objektīvi, pieņemot lēmumus bērnu labākajās interesēs

4. Bērns ir uzmanības centrā:

Tiek nodrošināta bērnu tiesību ievērošana, aizsardzība un īstenošana

5. Bērna līdzdalība:

Levērojot bērna tiesības tikt uzklautam, bērns tiek informēts viņam saprotamā veidā par aizbildnības nosacījumiem un kādus jautājumus atrāšanās pie aizbildņa palīdzēs bērnam risināt, kādi ir pieejamie pakalpojumi un atbalsts, tiek veicināta iespēja bērnam izteikties, ja nepieciešams, sūdzēties un ietekmēt jautājumus, kas attiecas uz bērnu, pienācīga nozīme tiek veltīta bērna viedoklim

6. Kvalitāte:

Bērnus atbalsta un viņiem palīdz atbilstoši kvalificēti aizbildņi, kuriem tiek pastāvīgi nodrošinātas mācīšanās un prasmju pilnveides iespējas, kā arī pienācīgs atbalsts, un kuriem ir iespējams veltīt pietiekami daudz laika bērnu vajadzību apmierināšanai

7. Sadarbība un ilgtspēja:

Bērni var paļauties uz aizbildnības institūtu kā neatņemamu bērnu aizsardzības sistēmas sastāvdaļu, kam tiek atvēlēti pietiekami lieli cilvēkresursi un finansējums, kas tiek efektīvi uzraudzīts un darbojas kā saikne starp bērnu un citām institūcijām un indivīdiem, kuri ir atbildīgi par rīcību kas ietekmē bērnus

Paskaidrojoša informācija par Eiropas Aizbildnības tīkla standartiem par aizbildnības nodibināšanu nepavadītiem bērniem un bērniem, kuri šķirti no savas ģimenes

2019. gada septembrī Eiropas Aizbildnības tīklam tika uzticēti Eiropas Savienības līdzfinansētā projekta “ProGuard”, kas bija veltīts aizbildības jautājumiem, rezultāti. Viens no īpaši ievēribo pelnošiem projekta gala rezultātiem bija rīks, ko dalībvalstis var izmantot, lai novērtētu nacionālās aizbildnības sistēmas darbu, balstoties uz kopējiem un caurredzami definētiem Eiropas aizbildnības standartiem migrācijā esošiem nepavadītiem bērniem.

Projekta “Proguard” partneri bija vairāki Eiropas Aizbildnības tīkla locekļi. Konsultācijās saistībā ar šiem standartiem un projekta ietvaros izstrādāto rīku tika iesaistīts Eiropas Aizbildnības tīkls un citas institūcijas (tostarp Eiropas Komisija un Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra un Eiropas Savienības Patvēruma aģentūra). Minētie standarti, kas ir daļa no šī rīka, tika iekļauti Eiropas Aizbildnības tīkla 2020.–2021. gada darba plānā un tika apspriesti trešajā Eiropas Aizbildnības tīkla sanāksmē 2021. gada septembrī. Eiropas Aizbildnības tīkls ierosina, ka šie standarti kalpotu par Eiropas Aizbildnības tīkla standartiem, lai atbalstītu Eiropas Aizbildnības tīkla īstenotās aktivitātes.

Eiropas Aizbildnības tīkla standartos ir izklāstīti galvenie principi, kas sniedz norādes aizbildnības nodrošināšanā nepavadītiem bērniem Eiropas Savienībā. Eiropas Aizbildnības tīkla standartu pamatā ir Eiropas Savienības Pamattiesību hartas un Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību konvencijas noteikumi. Galvenie izmantotie informācijas avoti ir Eiropas Komisijas un Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras rokasgrāmata par aizbildnību bez vecāku gādības palikušiem bērniem, kā arī Eiropas Savienības finansētais projekts “ProGuard”.

Standartos atzīts, ka Eiropas Savienības dalībvalstīs pastāv dažādi aizbildnības modeļi nepavadītiem bērniem. Atšķirības Eiropas Savienības dalībvalstu aizbildnības modeļos veidojas atkarībā no tā, kā dalībvalstīs tiek organizēta nepavadītu un šķirtu bērnu uzņemšana un aprūpe, kāds ir iesaistīto institūciju atbildību sadalījums un cik daudz nepavadītu bērnu vidēji dalībvalstī ierodas. Eiropas Aizbildnības tīkla standarti nenosaka vienotu aizbildnības modeli [vienotu modeli, kādā nodibināma aizbildnība un iecelami aizbildņi, kādā persona, atzīstama par atbilstošu aizbildņa pienākumu pildīšanai u.c.]. Eiropas Aizbildnības tīkla standarti definē vispārējos principus, kurus dažādajos dalībvalstu aizbildnības modeļos varētu tiekties atbilstoši veidā sasniegt.

ProGuard

Projekta “ProGuard” ietvaros tika izstrādāti rādītāji un apakšrādītāji, kas palīdz dalībvalstīm noteikt, cik lielā mērā dalībvalsts aizbildnības sistēma atbilst visām trijām Eiropas Aizbildnības tīkla standartu dimensijām, proti, aizbildnības sistēmu pamatojošā regulatorā vidē (tiesību akti un politikas plānošanas dokumenti), aizbildnības sistēmas pārvaldīšanas veids un praktiskā darbība [papildus skat. projekta “ProGuard” izmēģinājuma novērtēšanas sistēmas rīku (angliski “A Pilot Assessment system” jeb PAS)].

Eiropas Aizbildnības tīkla standarti:

- Palīdz Eiropas Aizbildnības tīkla dalībniekiem stiprināt nacionālās aizbildnības sistēmas
- Veicina pieredzes apmaiņu Eiropas Aizbildnības tīkla ietvaros par aizbildnības lietām dažādās Eiropas valstīs
- Sekmē informētību par labas prakses veidošanu un kapacitātes veicināšanu Eiropas Aizbildnības tīkla ietvaros
- Veido pamatu Eiropas Aizbildnības tīkla ieguldījumam Eiropas mēroga politikas iniciatīvu attīstībā

Eiropas Aizbildnības Standarti var tikt periodiski atjaunināti Eiropas Aizbildnības tīkla ietvaros nolūkā paplašināt tajos iekļauto rādītāju klāstu atbilstīgi tiesību aktu, politikas un prakses attīstībai. Šādā veidā Eiropas Aizbildnības tīkla standarti nodrošina centralizētu zināšanu, pieredzes un kompetences akumulēšanu aizbildnības jomā. Eiropas Aizbildnības tīkla standarti ir galvenais praktiskais resurss visām ieinteresētajām pusēm, kas darbojas aizbildnības jomā.

Eiropas Aizbildnības tīkla standartos izmantoto terminu glosārijs

Nepavadīti un šķirti bērni:

Personas, kas nav sasniegušas 18 gadu vecumu, kuras ierodas Eiropas Savienības dalībvalstu teritorijā bez tāda pieauguša pavadības, kurš par viņiem ir atbildīgs, vai nu saskaņā ar attiecīgās Eiropas Savienības dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi, un kamēr vien viņus faktiski neaprūpē šāds pieaugušais; minētais termiņš arī attiecināms uz bērnu, kas palicis bez pavadības pēc tam, kad viņš vai viņa ir iecēlojusi Eiropas Savienības dalībvalstu teritorijā.

Aizbildnība:

līdzeklis bērna aizsardzības nodrošināšanai, lai pasargātu bērna labākās intereses un vispārējo labbūtību un šajā nolūkā nodrošinātu bērna pārstāvību, tiktāl, cik bērna pašā rīcības spējas ir ar likumu ierobežotas. Aizbildnība nodrošina bērna likumisku pārstāvību visās procedūrās tādā pašā veidā, kā vecāks pārstāv savu bērnu (Avots: Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras ieteikumi, Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību komitejas 6.vispārējie komentāri un Apvienoto Nāciju Organizācijas Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi).

Aizbildnis:

Aizbildnis ir neatkarīga persona, kas aizsargā bērna labākās intereses un vispārējo labbūtību, un šajā nolūkā aizbildnis papildina bērna rīcības spējas, ja tās ierobežo tiesību akti. Aizbildnis darbojas kā bērna likumiskais pārstāvis visos procesos tādā pašā veidā, kā vecāks pārstāv savu bērnu (Avots: Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras ieteikumi, Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību komitejas 6.vispārējie komentāri un Apvienoto Nāciju Organizācijas Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi). Dažos Eiropas Savienības darbības instrumentos un valstu nacionālajās sistēmās termiņš "pārstāvis" tiek lietots, jo īpaši, pievēršoties bērnu atbalstīšanai administratīvajos vai justīcijas procesos. Dažās valstīs ir apvienota pārstāvja loma bērna interešu pārstāvībai dažādos procesos, kur tiek izlemti jautājumi, kas ietekmē bērnu, un personas kā atbalsta sniedzēja loma attiecībā uz bērna aprūpi un labklājību. Citur savukārt šīs lomas ir nodalītas atsevišķi. Vēl citur viena vai abas minētās lomas vispār nepastāv. Aizbildni var atšķirt no kvalificēta jurista vai cita tieslietu jomas profesionāļa, kas sniedz juridisku palīdzību, uzstājas bērna vārdā un juridiski pārstāv bērnu gan rakstveidā sagatavotos dokumentos, gan personiski administratīvajās un justīcijas institūcijās kriminālprocesā, patvēruma procesā vai citā juridiskā procesā, ņemot vērā valsts tiesību aktos noteikto kārtību.

Aizbildnības pārvaldīšanas sistēma:

Sistēma, kurai jābūt ieviestai, lai pārvaldītu un vadītu aizbildņu darbību. Tā aptver atbalsta un pārraudzības funkcijas pār institūciju, kura atbildīga par aizbildņu darbības pārvaldīšanu, kā arī sadarbības tīkla uzturēšanu, lai nodrošinātu nepieciešamo sadarbību ar citām iesaistītajām institūcijām. Šāda institūciju, kura atbildīga par aizbildnības pārvaldīšanas sistēmu, atkarībā no konkrētās dalībvalsts institucionālā ietvara var būt iestāde, fonds, nevalstiska organizācija vai justīcijas sistēmai piederošana institūcija. Dažās Eiropas Savienības dalībvalstīs aizbildnības pārvaldīšanas sistēmu veido vairāku elementu kopums -, piemēram, iestāde, kas iecēl aizbildni, struktūra, kas atrod personas, kuras vēlētos kļūt par aizbildņiem un uzrauga aizbildņus, un organizācija, kas organizē aizbildņiem mācības un tos atbalsta.

